

УДК 330.341

*Гощинська Д.Я.,
старший викладач кафедри міжнародної
економіки та маркетингу*
Тернопільський інститут соціальних
та інформаційних технологій*

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ КЛАСТЕРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. В нових соціально-економічних умовах розвитку суспільства інформації, знань та відкритих інновацій виникає гостра потреба у науковому і методичному забезпеченні управлінських дій щодо стимулювання ефективного використання наявних інформаційних ресурсів, а також у розробленні моделей поширення принципово нових інформаційних продуктів і послуг, нових інформаційно-комунікаційних технологій, які сьогодні створюються підприємствами сектору ІКТ. При цьому спостерігається необхідність вирішення завдання щодо формування стратегій взаємодії ІТ-підприємств, а також створення сприятливих умов для формування, функціонування і розвитку нових високоефективних структур мережевого типу, таких як кластери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розробки стратегій формування нових інтеграційних структур, до яких відносяться кластери, а також ефективного використання потенціалу підприємств в процесі реалізації стратегії кластерної взаємодії вивчали такі науковці, як М. Войнаренко [1], М. Єрмошенко [5], В. Ільчук [6], Г. Клейнер [8], Н. Махновська [9] та інші. Стратегічні особливості розвитку підприємств у сфері інформаційно-комунікаційних технологій представлено в дослідженнях С. Гриценко, О. Гусевої [3; 4]. В працях науковців розглядаються в основному концептуальні підходи до формування кластерів, визначаються принципи та особливості кластерної взаємодії на регіональному та міжнародному рівнях, засади формування кластерної політики держави в умовах посилення процесів глобалізації. Однак у більшості наукових досліджень мало уваги приділено питанням стратегічного планування і управління процесами кластерної взаємодії підприємств на мікрорівні, недостатньо досліджена проблема створення єдиного інформаційно-комунікаційного середовища для формування та реалізації загальної та функціональних стратегій розвитку кластерів, зокрема комунікаційної стратегії розвитку взаємодії підприємств – учасників кластеру. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напрямку дослідження в

* Науковий керівник: Андрушків Б.М. – д.е.н., професор.

науковому і практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо формування та реалізації комунікаційних стратегій в процесі кластерної взаємодії підприємств у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як показує міжнародний досвід розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, глобалізація бізнес-процесів у сфері ІКТ відбувається за ініціативи великих транснаціональних компаній найбільш розвинених країн. Ці компанії починають входити на ринки менш розвинених країн в пошуках дешевих людських ресурсів, нових ринків збуту, площадок для використання чужих інноваційних ідей, виконання проектів. Тобто, із виходом нашої країни на світовий ІТ- ринок розпочинається реструктуризація національного ринку та, зокрема, бізнес-процесів в ІТ-компаніях, пов'язаних з такими явищами, як аутсорсинг, аутстафінг.

Аутсорсинг і аутстафінг – два іноземних терміни, які вже протягом кількох років активно впроваджуються в бізнес-середовище ІТ- ринку України. Аутсорсинг (від англ. «*Outsourcing*»), якщо перекладати дослівно, означає «використання чужого ресурсу, - це виконання робіт або надання послуг «під ключ», передача однією компанією на підставі договору певних бізнес-процесів або непрофільних функцій на обслуговування іншій компанії (аутсорсеру), яка спеціалізується у галузі ІТ-послуг. На ІТ-аутсорсинг закордонних компаній найчастіше передаються такі функції, як послуги українських програмістів. Такі дії дозволяють звільнитися від непрофільних для компанії функцій і повністю сконцентруватися на основній діяльності підприємства. В свою чергу працівники компанії аутсорсера залишаються на своїх робочих місцях (виконують завдання дистанційно) та оформленні в штаті компанії аутсорсера.

Перевагою застосування аутсорсингу є суттєва економія на: фонді заробітної плати та її оподаткуванні, наданні та оплаті лікарняних і відпусток, облаштуванні робочого місця, підвищенні кваліфікації фахівців тощо.

Аутстафінг (від англ. «*Outstaffing*») – дослівно означає «позаштатний» – це переведення частини працівників зі штату однієї компанії (аутстаффера) в штат іншої організації. У такому випадку працівники працевлаштовані в одній, як правило в закордонній компанії (аутстаффера), але фактично працюють в іншій (українській) компанії, де вони мають свої робочі місця і посадові інструкції. Перевагою аутстафінгу є те, що у закордонній компанії немає необхідності займатися підбором кваліфікованого персоналу для виконання певних робіт по ІТ- сервісу. Пошук позаштатного ІТ-фахівця (фрілансера) для виконання разових робіт на замовлення – тепер це завдання компанії аутстаффера [7].

Обидва ці явища стали однією з причин розвитку інтеграційних процесів серед ІТ-спільнот у великих містах, таких як Львів, Харків, Київ, що в свою чергу призвело до виникнення ініціативи об'єднання ІТ-компаній в ІТ-кластер. Львівський ІТ-Кластер (Lviv IT Cluster) – це спільнота провідних компаній у галузі інформаційних технологій (ІТ), які спільно із університетами та міською владою покращують та розвивають ІТ у місті. До складу ІТ кластеру входять 35 ІТ-підприємств, з них 45% іноземних компаній, 6520 фахівців ІТ індустрії, 5 навчальних закладів, Львівська міська рада [10]. Головна мета об'єднання в ІТ- кластер – це реалізація ініціатив з проведення системних змін у бізнес-середовищі міста та країни. Основну групу учасників Львівського ІТ- кластеру утворюють великі, середні, малі та мікропідприємства, які постійно взаємодіють між собою та іншими учасниками кластеру – місцевими органами влади, освітніми установами та іншими організаціями, що входять в інфраструктурне середовище кластеру.

Під кластерною взаємодією підприємницьких структур будемо розуміти сукупність ділових контактів групи взаємопов'язаних організацій, які встановлюються між учасниками кластеру і які створюють в процесі економічної діяльності позитивний синергетичний ефект. Зміст кластерної взаємодії обумовлено діловими інтересами різних його учасників, які можуть бути взаємними і протилежними, тобто поєднувати різні форми співпраці і конкурентні протидії.

Досліджуючи діяльність підприємств – учасників Львівського ІТ-кластеру, можемо прийти до висновку, що кластерна взаємодія, на відміну від класичних форм господарської взаємодії, відрізняється такими характерними ознаками:

– наявністю ядра кластеру – одного або декількох великих підприємств, які об'єднують навколо себе малі і середні підприємства (МСП) у довготермінову ділову, інноваційну, комунікаційну та інші стратегії розвитку усієї інтеграційної системи;

– мінімізацію трансакційних витрат завдяки територіальній близькості більшості суб'єктів учасників кластеру;

– стійкістю внутрішніх та зовнішніх кластерних комунікаційних зв'язків між підприємствами учасниками кластера;

– потребою в розробці довгострокової стратегії координації взаємодії учасників кластеру в рамках спеціалізованої профільної діяльності, сприяння дифузії інновацій, виконання спільних проектів для задоволення потреб міста, розробки інтегрованих систем управління, дотримання спільних етичних норм кластерної взаємодії і вироблення стандартів якості виконання бізнес-процесів.

Виявлення і структуризація вищеперерахованих ознак дає можливість розробити модель формування комунікаційної стратегії взаємодії учасників кластеру. На рис. 1 представлена запропонована модель комунікаційної стратегії розвитку кластеру на прикладі Львівського ІТ-кластеру, реалізація якої передбачає виконання кількох етапів.

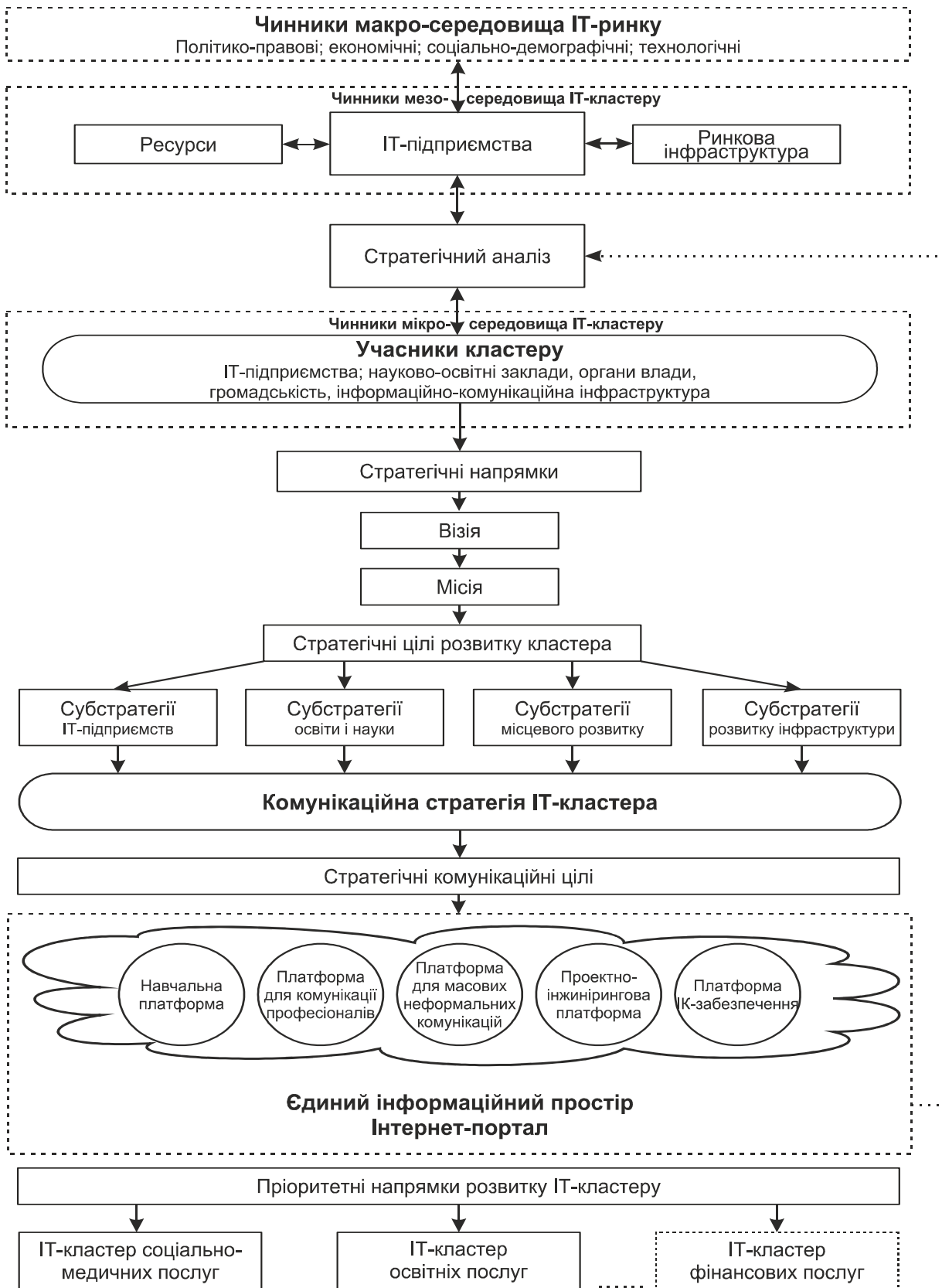

Рис. 1. Модель формування комунікаційної стратегії ІТ-кластеру
Джерело: власне опрацювання на підставі [10]

На першому етапі проводиться стратегічний аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища кластеру, з'ясовуються його сильні та слабкі сторони, можливості і небезпеки, з якими можуть зустрітись ключові учасники кластеру.

На другому етапі проводиться розробка основних стратегічних напрямків розвитку кластеру, формування його візії і місії, на підставі чого визначаються основні стратегічні цілі. На основі проведеного стратегічного аналізу діяльності Львівського ІТ-кластеру визначено головні стратегічні цілі його розвитку, зокрема: перетворити місто Львів в один з конкурентоспроможних центрів бізнес-послуг в Центральній-Східній Європі; сприяти розвитку збалансованого бізнес - комунікаційного середовища для ІТ-кластеру у Львові; сприяти створенню сучасних високоефективних науково-дослідних ІТ-центрів міжнародного рівня.

Виходячи з встановлених стратегічних цілей, можемо сформулювати наступні комунікаційні субстратегії для ключових учасників кластеру, зокрема:

1. забезпечити доступ компаніям ІТ-кластеру до висококваліфікованого людського капіталу (субстратегія ІТ-підприємств);

2. забезпечити доступ молодим ІТ-фахівцям до навчальних можливостей кластеру (субстратегія представників освіти і науки);

3. мати одну з найефективніших у Східній Європі систему взаємодії інституцій освіти та ІТ-компаній через створення єдиного інформаційного простору на основі створеного Веб-порталу (субстратегія розвитку ІК інфраструктури);

4. залучити фінансові ресурси членів ІТ-кластера по інноваційних проектах місцевого розвитку (субстратегія місцевої влади).

На третьому етапі реалізація вищеперерахованих стратегій дає можливість сформулювати спільну комунікаційну стратегію для учасників ІТ-кластеру: стати визнаною інституцією для впровадження спільних проектів на місцевому, міжсекторному, міжрегіональному рівнях. На основі реалізації цієї стратегії відбувається формування єдиного інформаційного простору учасників ІТ-кластеру.

Формування єдиного інформаційного простору – це складний процес, який вимагає систематизації багатьох етапів кластерної взаємодії. Нами запропоновано підхід кластерної структуризації інформаційного середовища за допомогою інструментарію створення п'яти платформ, а саме навчальної, професійної, платформи масових комунікацій, проектно-інжинірингової та платформи інфраструктурного інформаційно-комунікаційного забезпечення. Мережева взаємодія буде здійснюватися на основі віртуалізації бізнес-процесів учасників ІТ-кластеру через веб-портал, на якому будуть розміщені ці платформи.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином можемо прийти до висновку, що модель формування комунікаційної стратегії ІТ-кластеру це складний багатовекторний процес мережевої взаємодії стратегічних цілей і тактичних завдань кожного з учасників кластеру. Аналіз стратегічних напрямків управління взаємодією бізнес-процесів Львівського ІТ-кластеру дозволив виділити п'ять комунікаційних платформ, за допомогою яких відбувається підвищення комунікаційного потенціалу кластеру. Практична реалізація через взаємодію віртуальних платформ на веб – порталі кластеру дозволить прискорити процеси кластерної взаємодії ІТ-підприємств з іншими учасниками кластеру, що дозволить створити позитивний синергетичний ефект.

Бібліографічний список

1. Войнаренко М.П. Кластери в економіці України: монографія / М.П. Войнаренко, Хмельницький: ХНУ, 2014. – 1085 с.
2. Гоцинська Д.Я. Принципи та моделі партнерства в умовах розвитку кластерної взаємодії ІТ-підприємств / Д.Я. Гоцинська // Ефективна економіка. – 2016. - №1 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4747>
3. Гриценко С.І. Стратегія міжнародної економічної діяльності кластерних утворень в інформаційній економіці : [монографія] / С. І. Гриценко, А. В. Таранич. – Донецьк : ДонНУ, 2010. – 228 с.
4. Гусєва О.Ю. Управління стратегічними змінами: теорія і прикладні аспекти : монографія / О.Ю. Гусєва. – Донецьк: Вид-во «Ноулдж» (донецьке відділення), 2014. – 395 с.
5. Єрмошенко М.М. Механізм розвитку інноваційного потенціалу кластерооб'єднаних підприємств: монографія [Текст] / М.М. Єрмошенко, Л. М. Ганущак-Єфіменко. – К: Національна академія управління, 2010. – 236с.
6. Ільчук В.П. Кластерна стратегія розвитку економіки регіону : монографія / В.П. Ільчук, І.О. Хоменко, І.В. Лисенко. – Чернігів : Черніг. держ. технол. ун-т, 2013. – 367 с.
7. Карлін М.І. Можливості застосування лізингу персоналу і аутсорсингу в Україні / М.І. Карлін, О.В. Борисюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dse.org.ua/archive/15/9.pdf>
8. Клейнер Г. Б. Синтез стратегії кластера на основі системно-інтеграційної теорії / Г. Б. Клейнер // Отраслевые рынки. – 2008. – № 5–6 (18). – С. 4-19.

9. Махновська Н.Д. Стійкий розвиток регіонів України на базі кластеризації : [колективна монографія] / Н.Д. Махновська. – Дніпропетровськ : ІМА–прес, 2012. – 280 с.
10. Офіційний сайт Львівського ІТ-кластеру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://itcluster.lviv.ua/about-us/about-cluster/>

References

1. Voinarenko, M. (2014), *Klastery v ekonomitsi Ukrainy* [Clusters in the economy of Ukraine], monograph, Khmelnytsky National University, Khmelnytskyi, Ukraine, 1085 p.
2. Goshchynska, D. (2016), "The Principles and Model of Partnership in the Development of Cluster Interaction Among IT Companies", *Effective Economy*, no. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4747> (access date January 26, 2016)
3. Hritsenko, S. and Taranych, A.V. (2010), *Strategia mizhnarodnoi ekonomichnoi diyalnosti klasternykh utvoren v informatsiinii ekonomitsi* [International economic strategy of cluster formations in the information economy], monograph, Donetsk National University, Donetsk, Ukraine, 228 p.
4. Huseva, O. (2014), *Upravlinnia stratehichnymy zminamy: Teoria i prykladni aspekty* [Managing strategic change: Theory and Applied Aspects], monograph, Pub. House "Noulidzh", Donetsk, Ukraine, 395 p.
5. Yermoshenko, M. and Hanushchak-Efimenko, L. (2010), *Mekhanizm rozvytku innovatsiinoho potentsialu klasteroobiednanykh pidpriemstv* [The mechanism of development innovative potential cluster groups of companies], monograph, National Academy of Management, Kyiv, Ukraine, 236 p.
6. Ilchuk, V., Khomenko, I. and Lysenko, I. (2013), *Klasterna stratehia ekonomichnoho rozvytku rehionu* [The cluster strategy of economic development of the region], monograph, Chernihiv State Techn. University Press, Chernihiv, Ukraine, 367 p.
7. Karlin, M. and Borysiuk, A. "Possibilities of staff leasing and outsourcing in Ukraine", available at: <http://dse.org.ua/arhive/15/9.pdf> (access date February 22, 2016)
8. Kleiner, G. (2008), "Synthesis cluster strategy based on system-integration theory", *Industry markets*, no. 5-6 (18), pp. 4-19.
9. Makhnovska, N. (2012), *Stiiki rozvytok rehioniv Ukrainy na bazi klasteryzatsii* [Sustainable regional development of Ukraine based on clustering], collective monograph, IMA-Press, Dnepropetrovsk, Ukraine, 280 p.
10. Official website of Lviv IT Cluster, available at: <http://itcluster.lviv.ua/about-us/about-cluster> (access date February 13, 2016)

Гощинська Д.Я. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ КЛАСТЕРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Мета. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо формування та реалізації комунікаційних стратегій в процесі кластерної взаємодії ІТ-підприємств.

Методика дослідження. Методологічною основою дослідження є система економічних законів та категорій ринкової економіки, фундаментальні положення теорій інформації, інформаційних систем і комунікаційних технологій, моделей інформаційного забезпечення підприємств, управління процесами внутрішньо-організаційних і міжорганізаційних (в тому числі віртуальних) комунікацій.

Результати дослідження. Обґрунтовано процес розробки комунікаційної стратегії ІТ-кластеру, який передбачає формування місії, узгоджених цілей та завдань взаємодії ключових учасників кластеру. Здійснено аналіз стратегічних напрямів взаємодії бізнес-процесів при формуванні комунікаційної стратегії учасників кластеру.

Виділено комунікаційні платформи, за допомогою яких відбуватиметься підвищення комунікаційного потенціалу кластеру. Визначено способи практичної реалізації комунікаційного потенціалу кластеру через взаємодію віртуальних платформ на веб –порталі кластеру.

Наукова новизна. Вперше структуровано процес формування комунікаційної стратегії підприємств учасників ІТ кластеру.

Практичне значення. Запропонована модель формування комунікаційної стратегії на прикладі Львівського ІТ-кластеру може використовуватись при розробці і практичному виконання стратегій розвитку інших кластерних структур.

Ключові слова: ІТ-кластер, кластерна взаємодія, комунікаційна стратегія, інформаційне забезпечення, аутсорсинг, аутстафінг, модель взаємодії.

Goshchynska D.Ya. FORMATION OF COMMUNICATION STRATEGY IN THE CONDITIONS OF ENTERPRISES' CLUSTER INTERACTION

Purpose. The research goal is the development of theoretical, methodological guidelines and practical recommendations for development and implementation of communication strategies in the process of IT companies' cluster interaction.

Methodology of research. The methodological basis of the research is the system of economic laws and categories of market economy, fundamental theories of information, information systems and communication technologies, information support business models, management process of intra-organizational and inter-organizational

(including virtual) communication that involves the formation of a mission, agreed goals, and objectives of the cluster key members' interaction are proved.

Strategic analysis of business interaction in the communication strategy formation processes allowed allocating communication platforms for the cluster members, which will improve the communication capacity of the cluster, and to identify ways of their implementation through virtual interaction platforms on the web portal of the cluster is done.

The communication platforms through which will improve the cluster communication capacity are highlighted. The ways of practical implementation of the communication potential of the cluster through the interaction of virtual platforms on the web portal of the cluster are defined.

Originality. For the first time is structured a communication strategy forming process for enterprises - the IT cluster members.

Practical value. The proposed model of communication strategy of L'viv IT Cluster can be use in the practical implementation for the strategic development of other cluster structures.

Key words. IT cluster, cluster interaction, communication strategy, information, outsourcing, outstaffing, model of interaction.

Гощинская Д.Я. ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ В УСЛОВИЯХ КЛАСТЕРНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ

Цель. Целью исследования является разработка теоретических, методологических положений и практических рекомендаций по формированию и реализации коммуникационных стратегий в процессе кластерного взаимодействия ИТ-предприятий.

Методика исследования. Методологической основой исследования является система экономических законов и категорий рыночной экономики, фундаментальные положения теорий информации, информационных систем и коммуникационных технологий, моделей информационного обеспечения предприятий, управления процессами внутриорганизационных и между организационных (в том числе виртуальных) коммуникаций.

Результаты исследования. Обоснован процесс разработки коммуникационной стратегии ИТ-кластера, который предусматривает формирование миссии, согласованных целей и задач взаимодействия ключевых участников кластера. Осуществлен анализ стратегических направлений взаимодействия бизнес-процессов при формировании коммуникационной стратегии участников кластера.

Выделено коммуникационные платформы, с помощью которых будет происходить повышение коммуникационного потенциала кластера. Определены способы практической реализации коммуникационного потенциала кластера через взаимодействие виртуальных платформ на веб-портале кластера.

Научная новизна. Впервые структурировано процесс формирования коммуникационной стратегии предприятий участников ИТ кластера.

Практическая значимость. Предложенная модель формирования коммуникационной стратегии на примере Львовского ИТ-кластера может использоваться при разработке и реализации стратегий развития других кластерных структур.

Ключевые слова. ИТ-кластер, кластерное взаимодействие, коммуникационная стратегия, информационное обеспечение, аутсорсинг, аутстаффинг, модель взаимодействия.